

60. Bratislavské
hudobné
slávnosti

BHS

akad. maliarka Ivica Krošlák

23. september 2025

Koncertná sieň
Slovenskej filharmónie

19.30

www.filharmonia.sk

Hlavný usporiadateľ BHS

MINISTERSTVO
KULTÚRY
SLOVENSKEJ REPUBLIKY

BHS člen Európskej
asociácie festivalov

EUROPEAN
FESTIVALS
ASSOCIATION

WWW.FILHARMONIA.SK

60. Bratislavské hudobné slávnosti

BRATISLAVA MUSIC FESTIVAL
MUSIKFESTSPIELE BRATISLAVA
FÊTES DE MUSIQUE DE BRATISLAVA
FESTIVAL DE MÚSICA DE BRATISLAVA

**Nad 60. ročníkom Bratislavských
hudobných slávnoŝti prevzal záŝtitu
prezident Slovenskej republiky,
pán Peter Pellegrini.**

Mgr. art. Marián Turner
generálny riaditeľ Slovenskej filharmónie

Manažment BHS

PhDr. Izabela Pažítková
hlavná manažérka

PhDr. Mária Hlavačková
manažérka

Adresa

Slovenská filharmónia
Manažment BHS
Medená 3
816 01 Bratislava
Slovenská republika
Tel.: +421 2 20 475 201/246

www.bhsfestival.sk

Hlavný usporiadateľ BHS
Slovenská filharmónia

z poverenia a s príspevkom
Ministerstva kultúry Slovenskej republiky

BHS – člen Európskej asociácie festivalov

Association Européenne des Festivals
Europäische Festival-Vereinigung

Festivalový výbor BHS

prof. Peter Mikuláš
koncertný umelec
predseda Festivalového výboru BHS

Mgr. Juraj Bubnáš, PhD.
dramaturg Slovenskej filharmónie

prof. Marian Lapšanský
koncertný umelec

PhDr. Ivan Marton
muzikológ

PhDr. Izabela Pažítková
hlavná manažérka BHS

doc. Marek Piaček
hudobný skladateľ

60. Bratislavské hudobné slávnosti

© Peter Brenkus

PKF – Prague Philharmonia Pražský filharmonický zbor

Robert Kružík, dirigent

Lukáš Vasilek, zbormajster

Josef Špaček, husle

Simon Callow, rozprávač

Lucy Crowe, soprán

Kyle van Schoonhoven, tenor

Derek Welton, barytón

Jan Martiník, bas

Ludwig van Beethoven (1770 – 1827)

Koncert pre husle a orchester D dur, op. 61 45'

Allegro ma non troppo

Larghetto

Rondo

Bohuslav Martinů (1890 – 1959)

**Epos o Gilgamešovi, oratórium pre sóla,
miešaný zbor a orchester** 55'

Gilgameš

Smrť Enkidua

Zaklínanie (Invokácia)

PRAŽSKÝ
FILHARMONICKÝ
SBOR

Prvé októbrové dni roku 1802 sa v malej obci Heiligenstadt, neďaleko Viedne, rozhodovalo o nasledujúcom chode hudobných dejín. Vtedy ani nie 32-ročný **Ludwig van Beethoven** bol enormne vyčerpaný z ťaživej depresie súvisiacej s rapidne sa zhoršujúcim sluchom. Dovtedy ambiciózny a pozitívne naladený skladateľ sa v expresívnom závete lúčil s tvorbou a so životom. Napokon sa jeho priateľom a mecenášom, Princom Lichnowskému, Lobkowitzovi a vojvodovi Rudolfovi, podarilo situáciu zvrátiť. Poskytli Beethovenovi množstvo námetov pre tvorbu. Samotný skladateľ sa svojmu priateľovi, klaviristovi Carlovi Czernému zdôveril s potrebou čosi zásadne zmeniť: „*Nie som spokojný s ničím, čo som doteraz napísal. Mám v úmysle vydať sa celkom inou cestou*“. O tom, že bol pevne rozhodnutý svoj osobný záväzok do dôsledku splniť svedčí smršť Tretej symfónie *Eroiky*. Beethoven týmto radikálnym spôsobom šokoval publikum. Poslucháči neboli pripravení akceptovať nával dravej energie, sálajúcej z robustného diela. Iným dôkazom Beethovenovho vzdoru voči okolnostiam je *Klavírna sonáta f mol Appassionata* – jedno z najnáročnejších diel klasickej klavírnej literatúry. Pokojným intermezzom v nastúpenej ceste je v zásade lyrický *Husľový koncert D dur* (1806).

Kolobeh hudobných dejín je v mnohom viazaný na technologické ukazovatele rozhodujúce o stavbe a o zvukových a technických parametroch dobových nástrojov. Toto kritérium podmieňuje kryštalizáciu a potencionálny vývoj jednotlivých žánrov. Žáner husľového koncertu bol popri opere reprezentatívnym fenoménom hudobnej produkcie 17. storočia; búrlivá reforma vo výrobe sláčikových nástrojov – a najmä diskantových huslí – v cremonských „laboratóriách“ a dielňach Amatiho, Stradivariho, Guarneriho podnietila hudobníkov k zvýšenej aktivite v tvorbe a interpretácii diel pre tento typ nástroja. Po prelome 17. a 18. storočia sa však v dôsledku konštrukčných reforiem klávesového nástroja miska váh záujmu hudobníkov a verejnosti stále väčšmi prikláňala ku koncertom pre klavír (Hammerklavier) a orchester. Koncertantné skladby pre husle samozrejme stále nachádzali široký priestor, neboli už však dominujúcim žánrom. Ani v kontexte tvorby

geniálnych autorov Josepha Haydna a Wolfganga Amadea Mozarta nepatrili k „vyvoleným“ inšpiráciám. Mozartove husľové koncerty sú síce obľúbenými repertoárovými titulmi, z hľadiska progresu však zaostávajú za klavírnymi koncertmi, ktorým Mozart venoval mimoriadnu pozornosť. Beethoven teda „zdedil“ žáner vo fáze akejsi „hybernácie“.

K ojedinelému opusu v kontexte Beethovenovej tvorby skladateľa nakriatol jeho priateľ Franz Joseph Clement – v tom čase vyhľadávaný huslista, klavirista, dirigent a skladateľ. Clement bol aj Beethovenovým poradcom v súvislosti s operou *Fidelio* (1804). Beethoven síce po presídlení do Viedne (1792) navštevoval hodiny hry na husliach u iného z blízkych priateľov, Ignaza Schuppanzigha, tie však nestačili na to, aby skladateľ na profesionálnej úrovni realizoval rozsiahly sólový part svojho koncertu. Už ako mladík sa síce pokúšal zdolať úskalia tohto žánru v Koncerte in C; z tohto opusu sa zachovala však len krátka skica a dodnes nie je známe, či sa tento pokus finalizoval. Uvedený však celkom isto nebol.

Husliam s orchestrom Beethoven venoval dve Romance inšpirované sýtou melodikou hudby Giovanniho Battistu Viottiho. Viottiho technické triky a podmanivú melodicu si neskôr Beethoven uctil aj v spomínanom husľovom koncerte. Okrem talianskych vplyvov však v koncerte prerážajú do popredia idiómy francúzskej hudby, reprezentované huslistami a skladateľmi Pierrom Rodem a Rodolphom Kreutzerom (ktorému Beethoven ešte pred komponovaním tohto koncertu, v roku 1803, dedikoval slávnú *Husľovú sonátu A dur op. 47*).

Premiéra **Koncertu pre husle a orchester D dur, op. 61** bola pomerne rozpačitá a rozhodne nebola skladateľovým triumfom, skôr naopak. Publikum bolo dovtedy zvyknuté na husľové koncerty kratšieho rozsahu a Beethoven im ponúkol rozsiahly symfonický projekt. Clement od Beethovena získal sólový part v poslednej chvíli, takže nemal čas ho dôsledne naštudovať; množstvo pasáží hral „a prima vista“. Aby čiastočne zahladil nedostatky a zaujal publikum, medzi prvou a druhou časťou ponúkol svoju hráčsku ekvilibristiku a hral svoje improvizácie

na jednej strune s husľami obrátenými strunami dole. Napriek jeho enormnému úsiliu sa úspech nedostavil a o dielo vzápätí neprejavili hudobníci záujem. Stalo sa tak až v roku 1844, kedy ho v Londýne revitalizoval vtedy len 12-ročný Joseph Joachim s orchestrom Londýnskej filharmonickej spoločnosti a dirigentom Felixom Mendelssohnom Bartholdym. Ten teda nevytiahol z temnoty a prachu archívov len Bachove Matúšove pašie (1829), ale aj tento Beethovenov husľový koncert. Toto uvedenie bolo triumfom! Bezprostredne po ňom i neskôr množstvo skladateľov a huslistov prispelo rôznorodými kadenciami (na dnešnom koncerte zaznie vskutku inovatívna kadencia z pera Alfreda Schnittkeho). Na podnet skladateľa, klaviristu a vydavateľa Muzia Clementiho Beethoven zrevidoval dielo tiež do verzie pre klavír a orchester op. 61b.

Štyri tiché, pokojné údery na tympany otvárajú hudobný príbeh, ktorý síce v prvej časti prináša povestný beethovenovský pátos, v zásade je však popri *Štvrtom klavírnom koncerte G dur* (1806) tichom pred dramatickou búrkou *Piatej symfónie*, na ktorej Beethoven tvrdo pracoval štyri roky popri tomto husľovom koncerte (1804 – 1808). Druhá časť diela prekvapí odzbrojujúcou jednoduchosťou materiállovej bázy a akousi snovou výrazovosťou čudesného pochodu. Záver *Koncertu D dur* patrí prieraznému žánrovému obrazu poľovačky. Beethovenov *Koncert pre husle a orchester D dur, op. 61* nemal jednoduchý osud; predsa však je prvým zo série veľkých husľových symfonických koncertov v dejinách. Na nasledujúce diela tohto typu Európa čakala sedemdesiat rokov, kedy sa beethovovskou cestou vydali Johannes Brahms a Piotr Iljič Čajkovskij.

Igor Javorský

V druhej časti koncertu sa prenesme v čase do predchádzajúceho storočia do slnečného francúzskeho mesta Nice. Na sklonku roku 1954 tu **Bohuslav Martinů** (1890 – 1959) začína pracovať na jednom zo svojich vrcholných diel, na oratóriu **Epos o Gilgamešovi**. Aj keď samotná kompozičná práca mu zabrala iba necelé dva

mesiace, predchádzalo jej dlhých štrnásť rokov úvah, počas ktorých sa postupne vykryštalizovala skladateľova predstava o budúcej podobe zamýšľanej skladby. Na samom počiatku tohto procesu stála myšlienka na rozsiahle dielo, ktoré chcel Martinů venovať svojim podporovateľom a priateľom, manželom Paulovi a Maji Sacherovcom. Švajčiarsky dirigent a mecenáš Paul Sacher a jeho manželka Maja, sochárka a horlivá zberateľka moderného umenia, poskytovali českému skladateľovi opakovane hmotnú a morálnu podporu, ktorá mala preňho najmä v prvých vojnových rokoch priam existenčný význam. Už roku 1940 sa tak vo vzájomnej korešpondencii oboch mužov objavujú opakované zmienky o chystanej „kantáte“ – skladateľovi bolo teda jasné, že pôjde o vokáno-inštrumentálne dielo. Na skutočný začiatok práce sa však zatiaľ nedalo ani pomyslieť: po obsadení Francúzska nacistickými vojskami Martinů a jeho manželka Charlotte komplikovaným spôsobom utkali cez Španielsko a Portugalsko do Ameriky. Po tom, čo sa Martinů usadil v Spojených štátoch amerických, sa jeho kontakty so Sacherovcami dočasne prerušili.

Pri svojej prvej povojnovej návšteve Európy v lete 1948 začal autor opätovne rozmýšľať o kompozícii, ktorá mala zatiaľ iba hmlisté kontúry. Práve vtedy si Martinů počas pobytu u manželov Sacherovcov zvolil konkrétnu textovú predlohu: *Epos o Gilgamešovi*. Zdá sa, že na voľbe námetu diela mala významný podiel práve Maja, ktorá sa skladateľovi pochválila katalógom zbierok Britského múzea dovezeným z Londýna. Práve táto inštitúcia totiž uchováva pamiatku nevyčísliteľnej historickej hodnoty: dvanásť hlinených tabuliek, ktoré sa našli v polovici 19. storočia na území dnešného Iraku. Je na nich klinovým písmom zapísaná najúplnejšia verzia eposu pochádzajúceho zo starovekej Mezopotámie. Akkadský text starý asi štyritisíc rokov sa v súčasnosti považuje za najstaršie zachované literárne dielo vôbec. Jeho téma je nadčasová: vládca starovekého mesta Uruk sa vydáva hľadať nesmrteľnosť, aby po prekonaných príkoriach dospel k záveru, že nesmrteľnosť dosiahneme iba pozitívnymi činmi, ktoré po sebe zanecháme. Aj keď bol epos dodnes preložený prakticky do všetkých svetových jazykov, Martinů mal problém zohnať anglický preklad, ktorý chcel zhudobniť.

Nakoniec sa mu prostredníctvom Paula Sachera podarilo získať výťažok vynikajúceho prekladu z pera slávneho anglického archeológa a odborníka na staroveké jazyky a klinové písmo Reginalda Campbella Thompsona.

Bohuslav Martinů: *„Uvedomil som si, že napriek ohromujúcemu pokroku, ktorý sme dosiahli v priemysle a technike, sa ľudské emócie a otázky, ktoré si ľudia kladú, vôbec nezmenili, a že otázky-problémy, ktoré som našiel v písomnostiach národa, ktorý nazývame primitívnym, nás sprevádzajú aj naďalej. Sú to otázky o priateľstve, láske a smrti. V tejto básni o Gilgamešovi sa stretávame s veľmi silnou a takpovediac úzkostne bolestnou túžbou po nachádzaní odpovedí, ktoré márne hľadáme dodnes.“*

Aj keď téma skladateľa veľmi zaujala, uplynulo niekoľko ďalších rokov, kým sa dlhodobý zámer dostal do ďalšej fázy. V lete 1954 už pomerne presne vedel, aká by mala byť forma kompozície a inštrumentálne obsadenie. Pôvodne zvažoval aj o zapojenie organa, avšak neskôr tento zámer prehodnotil. Takisto vynechal časť textu o potope, ktorý chcel pôvodne do skladby začleniť. V konečnej podobe ide o dielo pre štyroch vokálnych sólistov, rozprávača, miešaný zbor a orchester. Je členené do troch častí. Prvá má názov *Gilgameš* a zhudobňuje texty prvých dvoch tabuliek eposu, kde sa hovorí o hlavnom hrdinovi ako o krutom vládcovi Uruku a o stvorení prírodného muža Enkidua. Na druhú časť označenú ako *Smrť Enkiduova* použil Martinů texty z tabuliek č. 7, 8 a 10, v ktorých sa opisuje premena bývalých súperov Gilgameša a Enkidua na priateľov a Enkiduova choroba a smrť. Záverečná časť s názvom *Zaklínanie (Invokácia)* komponovaná na text dvanástej tabuľky, príbeh završuje: Gilgameš vedie s Enkiduovým duchom diskusiu o živote a smrti a ľutuje svoje bývalé kruté činy. Aj keď sa toto dielo obvykle označuje tradičným termínom „oratórium“, Martinů nezaprel svoju originalitu, keď požadoval, aby pri svetovej premiére v Bazileji pod taktovkou Paula Sachera bolo dielo predvedené v akomsi poloscénickom stvárnení, ktoré by v sebe zlučovalo podobu štandardného koncertného predvedenia a hudobného divadla. Podľa skladateľovej predstavy by sa mali sólisti, rozprávač, a dokonca i zbor obracať skôr k sebe navzájom, než k publiku, a naznačovať tak scénickú akciu.

Premiéra, ktorá sa uskutočnila v Bazileji 23. januára 1958, bola pre skladateľa veľkým triumfom. Publikum búrlivo aplaudovalo po každej časti a na konci koncertu skladateľa opakovane vyvolávalo na pódium. Plachý Martinů sa tomu podľa dobových svedectiev pokúšal vyhnúť: „*Bolo to preňho utrpenie, vymýšľal si všetky možné i nemožné výhovorky, aby sa nemusel ísť postaviť pred publikum.*“ V čase premiéry *Eposu o Gilgamešovi* už skladateľovi ostával iba asi rok a pol života. Dočkal sa ešte niekoľkých predvedení eposu, napríklad hneď 28. mája 1958 v naštudovaní dirigenta Václava Smetáčka na festivale Pražská jar, 11. októbra toho istého roku v talianskom Turíne, 31. januára 1959 vo Frankfurte nad Mohanom, neskôr tiež v Londýne a vo Viedni. Pôvodne zamýšľaná poloscénická podoba diela sa po prvýkrát realizovala až roku 2014 v Brne na základe kritického vydania muzikológa Aleša Březinu pod taktovkou dirigenta Aleksandara Markovića.

Ondřej Šupka

Text publikujeme s láskavým súhlasom
festivalu Dvořákova Praha.

Slovenská filharmónia uviedla oratórium *Epos o Gilgamešovi* v rámci svojich koncertných sezón v roku 1990 (dirigent Zdeněk Košler) a 2006 (dirigent Martin Turnovský), so Zdeňkom Košlerom realizovala aj štúdiovú nahrávku diela pre vydavateľstvo Naxos.

Bohuslav Martinů **The epic of Gilgamesh**

Part I: **Gilgamesh**

Basso solo & coro

Gilgamesh! He who the heart of all matters hath proven, let him teach the nation. He who all knowledge possesseth shall school all the people, he shall his wisdom impart and so shall they share it together. Gilgamesh leaveth no son to his father, leaveth no maid to her mother, nor a spouse to a husband! He is our shepherd, masterful, dominant! He leaveth no son to his father! No maid to her mother! Nay! Nor a spouse to a husband! o, he's our shepherd, our master! Dominant! Masterful! Gilgamesh!

Basso solo

To th'appeal of their wailing Goddess aruru gave ear. She finger'd some clay, on the desert she moulded it: thus on the desert Enkidu made she, a warrior. In the way of a woman he snooded his locks, sprouted luxuriant growth of his hair like the awns of the barley.

Coro

Nor knew he people nor land. With gazelles did he pasture on herbage. Along with the beast did his heart delight at the water, with the cattle.

Speaker

Then did a hunter come face to face with him, one, two, three days, at the place where the beast drank water. Sooth, his face o'ermantled with terror. Unto his stead he went dismay'd, affrighted, and his face was of one who hath gone a far journey. Then his father said to him:

Basso solo

Go, my hunter, take with thee a courtesan girl. When he the cattle shall gather again to the place of their drinking, so shall she put off her mantle, the charm of her beauty revealing. Then shall he spy her, will embrace her, and his cattle will deny him.

Bohuslav Martinů
Epos o Gilgamešovi**Část I.**
Gilgameš**Bas a sbor**

Gilgameš! on srdcem pronikl v podstatu všeho, on ať národ učí! On jako vševěd je ctěn, on lid nech ať vede. Co zná, ať sděluje lidu, by pravdu o věcech zvěděl! Gilgameš nezůstaví syny otcům, nezůstaví dcery matkám, ženu nezůstaví choti! Ni syn k svému otci, ni dcera ku své matce, ani žena k svému choti nezná vztah, k svému choti! Nás poutá tvrdě síla zlá, všemocná! On k otci nepustil syna, matkám odňal dcery! K práci jen všechen lid nutil, zrušil styky žen s chotěm! Stál povždy v čele, vždy velel! Všemocný, sveřepý Gilgameš!

Bas

Vyslyšela stížnost božská Aruru. V pustině širé hlinité zemi podobu dala a tvar. I stvořen byl Enkidu, bojovný. Vlasý nosil jako žena, bujely mu jako ječmen v poli.

Sbor

Člověka neznal ni vlast, s gazel stádem pásával se v stepi. Jak stádo, on těž tíhnul k tůni průzračné vody, stádem veden.

Vypravěč

I vyvstal proti němu lovec. První, druhý, třetí den stál poblíž napajedla, z něhož pil žízňivý brav. Leknutí a hrůza zračila se v jeho líci. Navrátil se lovec domů, ustrašen a zděšen, s okem znaveným jakoby po dlouhé jízdě. I pravil jemu otec:

Bas

Sám už nechod; vezmi dívku krásy svůdné. On stádo jistě zas přižene sem k hojným napajedlům. Ať ona rozepne oděv, ať půvaby těla mu zjeví. On spatří je, k ženě přilne a tak odcizí se stádům.

Coro

Forth went the hunter, took with him a courtesan girl.
one day, two days they sat by the place. Then at last
came the cattle and there was Enkidu also. With the
cattle did he pasture on herbage. Along with the beasts
did his heart delight of the water. Enkidu.

Tenore solo & coro

'Tis he, o girl! 'Tis he! O, discover thy beauty, in no wise
be bashful, ravish the soul of him! O, loosen thy mantle,
so that he clasp thee, and with the wiles of a woman
shalt ply him. His animals will deny him, to his breast he
hath held thee. Bashful she was not, ravish'd the soul of
him, loosing her mantle.

Basso solo & coro

Then he turn'd his face to his cattle, how they scamper'd
away! As soon as they saw him! Yea! Enkidu! Fled from
his presence... The beasts of the desert Enkidu losing his
innocence, ...so the cattle fled from him. He hath attain'd
his full growth and hath broaden'd his wisdom! Yea! Sat
he again at the feet of the woman, and thus unto Enkidu
spake she:

Soprano solo

Yea, as I see thee, like to a god, Enkidu, shalt be like
a god, comely thou art! Why with the beast dost thou
range over the desert? Come with me, come with me,
come, o come! I will guide thee, I'll lead thee to Erech,
the high wall'd, to the temple Sacred, where, highest in
power, Gilgamesh is! Come, come! Where the people
array in festal attire, gorgeous, each day is a revel!
Dancing girls... come, o come with me! Come, where
people array them gorgeous in festal attire, priests
clashing their cymbals and dancing girls, flown with
their wantoning, gleeful... Come!

Speaker

The advice of the woman struck home in his bosom. Up,
then, o girl, to the temple, the holy and sacred, invite me,
where, highest in power, Gilgamesh is. I will summon
him, challenging boldly, I too am mighty!

Coro

Enter'd Enkidu Erech, of a truth, like to Gilgamesh
is he, of a truth! There doth he block up the passage
to Gilgamesh, with his foot, he barr'd up the door!

Sbor

Sám už nejde lovec, on sám už nejde, vede ženu přemilostnou. Prvý, druhý už den u vod dlí. Až stádo pak přišlo a s ním i Enkidu v dohled. Jako jindy chvátá on v stádečku k pastvě. Jak stádo on též tihne k tůni průzračné vody, Enkidu.

Tenor a sbor

Ženo, hle, on! Krásu těla mu odhal, ostychu teď zanech, smysly mu zmámit hled! Plášť sesmekni s ramen, celovat dej se a všemi vnaďami ženy ho sváděj! Pak prchne mu stádo jeho, až sevře tělo dívčí. Vilnost, ženy svod mate mu smysly již, jí s údů spad závoj. Ah!

Bas a sbor

K stádu když pak pohlédl okem, ono ztočilo hled, jak uzřelo jeho rázem! Enkidu! Z dohledu prchla zvěř pustin a stepí... Enkidu nebyl už nevinen, proto prchal jeho brav. Jinoch mužnosti dospěl, ženy podstatu poznal! Vrátil se k ní, sedl zas ženě k nohám. A tak ona mluvila k němu:

Soprán

Já k tobě vzhlížím a ty jako bůh Enkidu vzhled máš, výsostný, veličenský! Chceš v stádu se pást jak dřív na luhu, v stepi? Následuj šlépěj mou, se mnou pojd! Dej se vést mnou! Jděme k městu Erech, kde ční hrad, kde se chrám stkví skvosty, kde výsostně vládne Gilgameš sám! Pojd', pojd'! Lidu zástupy svátek oslavují, v záři tam tráví den za dnem! Zpěv a ples! Pojd', ó pojd' se mnou! Pojd', tam veškeren lid se oděje v slavnostní šat, kněz bije tam v cymbál tak k tanci žen, svůdně a moudře jež krouží. Pojd'!

Vypravěč

I souhlasil v nitru svém s výroky ženy. Vykroč a uveď mne, ženo, až ve chrám, svatyni svatyň, kde výsostně všemocný Gilgameš trůní! Jemu ať čelí, ať v zápas ho vyzvu; já mocný jsem též!

Sbor

I šel Enkidu v Erech, kamž byl zván. Roven Gilgameši byl, všemocný byl on též! Nemohl do chrámu vkročit však Gilgameš, zavřel rázem Enkidu vchod. Gilgameš

Gilgamesh rush'd to attack him. They grappled and roared like a beast! O! The door trembl'd, the wall crumbl'd. O! They grappled and struggl'd and snorted and strangl'd, they grappled and snorted, the door and wall crumbl'd! They grappled and roared like a beast! O! The wall crumbl'd!

Part II: The Death of Enkidu

Coro

Who, my friend, is unconquer'd by death? A god liveth in the daylight, but mortals, their days are number'd. Who, my friend, is not defeated by death? A god liveth in the daylight, but mortals, their days are number'd, yes!

Speaker

Gilgamesh and Enkidu now become devoted friends. But Enkidu is sick. Enkidu dreamt that the gods have taken counsel together, that Enkidu is to die! Enkidu came in the night to discover his heaviness unto his friend.

Tenore solo

A dream I have seen in my night-time: the firmament roaring echo'd the earth, I by myself was standing, when I perceived a man, all dark was his face, and was liken'd unto... his face and his nails like claws of a lion. Me did he overcome... climbing up, press'd me down, upon me, my body, he seized me. Me did he lead to the Darkness, from which he who entereth cometh forth never. Aye, by the road on the passage, whereof there can be no returning, unto the Dwelling whose tenants are ever bereft of the daylight, sitting in the Darkness, never the light will they see... the dust... dust... When I enter'd in the House of the Dust, the Queen of the Underworld, she saw me, she lifted her head, she saw me...

Coro

Who, my friend, is not defeated by death? A god liveth in the daylight, but mortals, their days are number'd, yes! Enkidu lay for a day, yea, a second, lying on his bed was a third and fourth day, and fifth, sixth and seventh, eighth, ninth and tenth, while Enkidu lay in his sickness, eleventh, aye, till the twelfth on his bed was Enkidu lying.

k pūtce odhodlán. Boj začne a ryk vŕkol hřmí. Ó!
A brána chví se a násep sám zkrácen. Ó! A s křikem
a rykem se rvali a štváli, až násep sám zkrácen, až vráten
vráz padla!

Část II. Smrt Enkiduova

Sbor

Nám všem v úděl určena je smrt? Jen božstva věčně
žijí. Dny tvorstva už jsou u konce. Nám všem vůbec
v úděl dána je smrt? Jen božstva žijí stále, však nám
dny odměřeny jsou! Nám všem v úděl dána je smrt. Jen
božstva věčně žijí. Dny tvorstva však odměřeny jsou!

Vypravěč

Gilgameš a Enkidu se spřátelili vřele. Onemocněl však
Enkidu. A zdálo se mu, že bohů úradek jej vydá na smrt.
i přišel v noci Enkidu, by sdělil druhovi svá muka.

Tenor

Mně v půlnoci zdálo se právě, že obloha hřmí, že země
se chví... Sám opuštěn já byl jsem, vyvstal však náhle
muž, jak mrak černě zřel a byl všecek temný... Ten hled
se jak spárem lvím do mne vryl. Muž uhrančivě zří, jeden
skok, jeden chvat, hrud' mi rázem sevřel jak poutem. Do
tmy tmoucí mne pak vedl, odkudž není návratu. Nikdy
dosud neobjevil žádný zpětné cesty odtamtud. I dovedl
mně k místu, na němž přebývají ti, kdo nikdy nepoznali
denní zář. Pobývali v temnotách, jen prach a prach. Já
pak vešel v onu tmu, v onen prach a vládkyně podsvětí
mne shlédla, otočila tvář a zírám...

Sbor

Nám všem v úděl dána je smrt? Jen božstva žijí stále,
dny tvorstva odměřeny jsou! Enkidu trápil se den,
Enkidu churavěl den, strádal dva dny a tři a čtyři dny
soužil se dál, pět dní a šest, sedm, víc dní než deset.
a v nemoci plynul den za dnem. Jedenácte dní těžce
míjeli dnové přebolestní.

Baritono solo

Unto me hearken, O elders, to me, me shall ye listen! 'Tis that I weep for Enkidu, bitterly crying like to a wailing woman. Enkidu, who chased the wild ass, the pard of the desert! He who chased the wild pard of desert! O, what is this slumber now hath overcome thee? For now art thou dark, nor art able to hear me?

Coro

Enkidu raised not his eyes, his heart made no beat. Enkidu lay for a day, yea, a second, lying on his bed was a third and fourth day, and fifth, sixth and seventh, eighth, ninth and tenth, while Enkidu lay in his sickness, eleventh, aye, till the twelfth on his bed was lying!

Baritono solo

He, who endur'd all hardships with me, whom I loved dearly, who endur'd all hardships with me, is now perish'd! Gone to the common lot of mankind, and I have bewail'd him day and night long! But my friend cometh not to my call, he like a worm hath lain on his face... I too, shall I not die like Enkidu also? Sorrow hath enter'd my heart, I fear death as I range o'er the desert!

Coro

Gilgamesh, why runnest thou, the life which thou seekest, thou canst not find, the gods death allotted to man, of death is the day not revealed.

Baritono solo

The hap of my friend lay on me heavy. O, 'tis a long road that I range o'er the desert. Yea, of my friend the hap lay heavy upon me! O, how to be silent? How to give voice? Enkidu I ha' so loved, like to the dust hath become! Shall I not, also, lay me down like him, through all eternity never returning?

Coro

Gilgamesh, why runnest thou, the life which thou seekest, thou canst not find. Shall we for ever build houses, for ever set signet to contract? Brothers continue to share, or among foes always be hatred? Will for ever the stream bring a torrent? Sleeping and dead are alike, from death, servant and master, they mark no distinction, when once they have reach'd their span allotted. For death is the day not reveal'd, not reveal'd!

Baryton

Nářek slyšíte můj, vy starci! Jak pro Enkidu bolestně přehořce pláči jako vdova plačka. Enkidu šel v pustinu sám a stopoval dravce, hned jej sklál a přemohl hladce! Cožpak jsi sedřím! a usnul navždy! Ty nic neslyšíš, zcela zmlkla tvá ústa?

Sbor

Enkidu nic nevidí a tkví sláb a mdlý. Enkidu trápil se den, Enkidu churavěl den, strádal dva dny a tři a čtyři dny soužil se dál, šest a sedm a víc dní než deset. A v nemoci plynul den za dnem, jedenácte dní; tolik dní trpěl Enkidu.

Baryton

On s druhem sdílel života běh. V lásce lnul ke mně, snímal s druha lopotu dne; je sám nyní! Jej stihl všeho tvorstva úděl. A nadarmo v den i v půlnoční čas jej oplakávám! Neboť nářky oslyšeny jsou; zůstavil trup, v trupu červy jen... Což mne nestihne smrt, když Enkidu zhyne? Do srdce vplížil se strach. V patách smrt, v srdci děs štvou mne stepí...

Sbor

Gilgameš, kam chvátá? Což zná tvorstva kraj, kde se nezmírá? Je smrt shůry určena nám a dny tvorstva spočteny jsou.

Baryton

Skon přítele zdeptal mne těžce. A strachem štván dlouho jsem bloudil tam stepí. Přítele mého skon mne krušil napořád! Mám trpěti mlčky? Hlasitě lkát? Ty, jež tak miloval jsem, jsi jenom hlína a prach! Mám též jak on tlíti v hrobě a též jak on nevzbudit se nikdy už víc?

Sbor

Gilgameš, kam chvátá? Kam tihne? On stále chce žít a tou stálostí je zánik sám! Jsme tvůrci příbytků věčných a dohod, jež stále platí? Kdo za to ručí, že všichni bratry jsou nebo snad dravci? Rve-li proud vždycky přívalem břehy?

Spánek a smrt jedni jsou a smrt nebere zřetele k nikomu z lidí, když blíží se k cíli průběh žití. Ten úděl je všem dán, lidstvu dán!

Part III:
Invocation

Soprano

Gilgamesh, why is thy force so wasted? Why is thy face sunken? Why hath thy spirit a sorrow, thy cheerfulness surcease? Like one who hath gone a far journey, so is thy face.

Baritono solo

The hap of my friend lay on me heavy. Yea, of my friend the hap lay heavy upon me! O, how to be silent, how to give voice? O, how shall I act? Where shall I hie me? A Demon hath ravish'd my courage! And Death in my bedchamber broodeth, Death is wherever I listen! O, how shall I act? Where shall I hie me?

Speaker

Gilgamesh, having failed to learn the secret of eternal life, is now calling up his dead friend. Cried he for Enkidu out of the earth to ascend. Cried he: "Not the plague hath seized him, nor fever, but only the earth! Nor the god hath seized him, but only the earth! Neither fell he there where was battle of mortals, 'twas only the earth which hath seized him. – Enkidu, I pray thee, to rise from the earth!"

Coro

Enkidu, rise from the earth!

Soprano solo & coro

The earth seized him and not the plague, it was the earth which hath seized him. It was only the earth which hath seized him, not the Plague-god, only the earth.

Speaker

Gilgamesh, he went all alone unto the temple of God Enlil!

Baritono solo & coro

Enlil, my Father, the death hath stricken me also, down to the earth, the death to the earth hath stricken me also! Shall I not lay me down like him? Through all eternity never returning? Not the plague hath seized him, only the earth. Not a god hath seized him, only the earth. It was only the earth that seized him. Oh! Enkidu, rise from the earth! No answer did Enlil, the father vouchsafe. Moon-god, my Father, open a hole in the

Část III. Zaklínání

Soprán

Gilgameš, odekdy síly pozbyl? Tváře mu vpadly, duch mátožně zachmuřen, kam poděl se jaré mysli vzlet? Snad z pouti se vrátil daleké, tak zdá se nám.

Baryton

Mne přítele skon podlomil zcela. Ach, druha mého skon mne krušil napořád! Mám trpěti mlčky, hlasitě plakat? Ó, co počnu sám! Kam se podít? Duch zla odňal mysl mi jarou! A smrt po mně pase i v loži, smrti na dosah jsem všude! Ó, co počnu sám? Kam jen se podít?

Vypravěč

Gilgameš, jenž nevnikl v tajemství věčného života, přivolává nyní nebožtíka druha. Zaklínám ho, aby vyvstal z lůna země. Zaříkávám takto: Enkidu, ani mor tě neumořil ani lomcování horečné! Jen země jediná! Ani božstvo nepovolalo tě k sobě, jenom země jediná! Smrtelníku, v potyčce jsi nepodlehl; v lůno pojala tě země jediná! Enkidu, já tebe zaklínám, vstaň, vzkříšen vyvstaň z hrobu!

Sbor

Enkidu, z hrobu pojd' k nám!

Soprán a sbor

To hlína jest a ne snad mor, to hlíny klín, v lůnu země skryší má, odňal ho nám v země hlínu, země toliko v klín pojala ho. Mor to nebyl, země jen klín.

Vypravěč

A Gilgameš kráčí zcela sám v chrám boha Enlila!

Baryton a sbor

Enlile, můj otče! To smrt mne zdeptala takto v zánik a pád. Jak jej, tak mne též smrt v prach stále sráží! Jako on zde nemám zemřít? V žádné už vzkříšení nikdy nedoufat? Mor mu zhoubcem nebyl, zmohla ho hlína! Ani bůh to nebyl, zmohla ho hlína! Země pojala ho v klín a lůno. V hlíně skryší má! Jest země část. Ó, Enkidu, vstávej a žij! A Enlil on otec byl v něm a mlčel. Spěš, vládce luny, šíp vyšli k závoře tmy. Ať duch Enkidův

earth, that the spirit of Enkidu may from the earth issue forth! Oh! It was only the earth that hath seized him. oh! Enkidu, rise from the earth! No answer did Moon-god vouchsafe. Enkidu, rise from the earth! Oh! Ea, my Father, open a hole in the earth, that the spirit of Enkidu may from earth issue forth and I can talk with my friend.

Soli & coro

Enkidu! Enkidu! Rise from the earth! Ea! open a door in the earth! Enkidu, Enkidu! Rise from the earth! Oh, Enkidu! Enkidu! 'Twas the earth which hath seized him, only the earth. Oh. Enkidu, rise from the earth! Oh!

Speaker

God gave ear to his speaking, open'd a hole in the earth, and the spirit of Enkidu issued forth from the earth, like a wind. They embraced and...

Baritono solo

Tell me, my friend, O my friend, tell me, I pray thee, O tell me, what thou hast seen of the laws of the Underworld? tell me, my friend, O tell me! He who fell in... didst thou see him?

Basso solo

Aye, I saw! I saw!

Baritono solo

He who falleth from a pole, didst thou see him?

Basso solo

Aye, I saw!

Baritono solo

He whom death... didst thou see him?

Basso solo

I saw, I saw.

Coro

He is at rest upon his bed limpid water doth he drink.

Baritono solo

Then, the hero, slain in fight, didst thou see him?

Basso solo

Aye, I saw.

z temnot a ze hlubin vyvstane nám! Neboť země jen lůno víže, lůno ho víže, lůno země, toliko země. Ó, Enkidu, vstávej a žij! A mlčel zas luny vládce. Enkidu, vstávej, žij dál! Eo, splň žádost! Šíp vyšli v závoru tmy! V denním světle ať Enkidu sestoupí mezi nás, ať mohu tázat se jej!

Sólisté a sbor

Enkidu, Enkidu, ožij a vstaň! Eo, bourej bránu, zboř v záhrobí vchod! Enkidu, vstávej a žij! Ó, Enkidu! Hlína země ho záhy odňala nám, jen země ho víže, toliko země v lůně svém ho skrývá. Enkidu, z hrobu již vstaň! Ó!

Vypravěč

I vyslyšel ho ea-bůh a štěrbinou se rozštěpila země a duch Enkidův se vznesl jako van a přátelé se objali.

Baryton

Vypověz mi, druhu můj, o to tě žádám, jaké řády, jaké zákony vládly tam v podsvětí? Mluv, druhu můj, dle pravdy! Ty, kdo klesli, tys je vídal?

Bas

Já je znám!

Baryton

Toho, jenž v tůň s přídě spad, tys jej vídal?

Bas

Já jej znám!

Baryton

Toho znáš, kdo zesnul náhle?

Bas

Těž znám jej, znám.

Sbor

Poklidně dlí na loži svém, pije vodu studenou.

Baryton

Kdo se pro cnost na smrt bil, toho znáš-li?

Bas

Znám ho též.

Coro

O'er him his wife in bitter woe.

Baritono solo

He whose corpse in desert lieth, didst thou see him?

Basso solo

Aye, I saw, I saw!

Coro

Not in earth doth rest his spirit.

Baritono solo

He whose ghost hath none to tend, didst thou see him?

Basso solo & coro

Aye, I saw. I saw!

Sbor

Manželka jeho při něm lká.

Baryton

Ty, jichž nikdo nepohřbil, i ty vídals?

Bas

Těž je znám.

Sbor

K nim svět onen smířliv nebyl.

Baryton

Duch, jenž stále, stále štván, tobě znám jest?

Bas a sbor

Těž ho znám! Vše znám! Vše znám!

Text libreta v preklade Ferdinanda Pujmana
publikujeme s láskavým súhlasom Českej filharmónie

PKF – Prague Philharmonia

Orchester **Prague Philharmonia** založil roku 1994 svetoznámy dirigent Jiří Bělohlávek pod názvom Pražská komorní filharmonie. Za 30 rokov svojej existencie si teleso vydobylo uznanie na celom hudbymilovnom svete. Je oceňované nielen pre svoj jedinečný zvuk, ale aj pre svoj repertoár, ktorý sa orientuje na diela Josepha Haydna, Wolfganga Amadea Mozarta a Ludwiga van Beethovena. Do jeho kmeňového repertoáru patrí aj hudba Antonína Dvořáka, Bedřicha Smetanu a ich nasledovníkov. Prague Philharmonia počas svojej existencie vystupovala so svetovo uznávanými umelcami ako je Julian Rachlin, Martha Argerich, András Schiff, Gil Shaham, Isabelle Faust, Emmanuel Pahud, Luciano Pavarotti, Diana Damrau, Anna Netrebko, Plácido Domingo, Gautier Capuçon, Maxim Vengerov, Mischa Maisky, Juan Diego Flórez, Jonas Kaufmann a mnoho ďalších. Diskografia telesa obsahuje vyše 90 CD, ktoré vyšli na prestížnych svetových i domácich hudobných značkách a mnohé z nich získali medzinárodné ocenenia vrátane Opus Klassik Award či Diapason d'Or.

V poslednom období sa orchester vydal na turné do Japonska, Nemecka, Talianska, Turecka, Francúzska a na Taiwan a účinkoval vo viedenskom Musikvereine. V roku 2023 zaznamenal úspešnú nahrávku pre Deutsche Grammophon s tenoristom Jonathanom Tetelmanom a Pendereckého skladby s flautistom Stathisom Karapanasom (Warner Classics).

Od sezóny 2015/2016 je umeleckým riaditeľom a šéfdirigentom Emmanuel Villaume.

Robert Kružík

Robert Kružík je absolventom Konzervatória v Brne a patrí k najmladšej generácii českých dirigentov. V súčasnosti pôsobí ako šéfdirigent zlínskej Filharmónie Bohuslava Martinů, je stálym hosťujúcim dirigentom Filharmónie Brno a od sezóny 2025/2026 aj novým šéfdirigentom Janáčkovej opery v Brne. V roku 2023 debutoval s Českou filharmóniou. Je laureátom ceny Jiřího Bělohlávka udeľovanej mladým českým umelcom do 30 rokov, ktorí dosiahli mimoriadne úspechy a rozvíjajú tradície českej hudby doma i v zahraničí. Spolupracuje s poprednými sólistami, ku ktorým patrí Josef Špaček, Jan Mráček, Jiří Vodička, Raphael Wallfisch, Sumi Jo, Kateřina Kněžíková a ďalší. Ako dirigent vystúpil na popredných domácich i zahraničných festivaloch: Pražská jar, Smetanova Litomyšl, Svatováclavský hudební festival, MHF Leoše Janáčka, Festiwal Eufonie vo Varšave. Spolupracuje s mnohými orchestrami: MDR-Sinfonieorchester, Sinfonia Varsovia, Filharmonie Brno, PKF-Prague Philharmonia, Symfonický orchestr hlavního města Prahy FOK, Symfonický orchestr Českého rozhlasu a ďalšie.

Pražský filharmonický zbor

Pražský filharmonický zbor/PFS založil v roku 1935 zbormajster Jan Kühn. Tento rok je to už 91. sezóna tohto najstaršieho českého profesionálneho speváckeho zboru, ktorý je významne oceňovaný doma aj v zahraničí najmä vďaka interpretáciám oratórií a kantát.

Od roku 2007 je hlavným zbormajstrom a umeleckým vedúcim Lukáš Vasilek, druhým zbormajstrom a vedúcim Akadémie PFS na poctu Soni Červenej je Lukáš Kozubík. Pod ich vedením zbor spolupracuje s Českou filharmóniou, Symfonickým orchestrom Českého rozhlasu a Prague Philharmoniou aj s partnermi svetového formátu, ako sú Berlínski filharmonici či Viedenski symfonici.

V 91. sezóne má zbor naplánované projekty so Zubinom Mehtom, sirom Antoniom Pappanom, Sakari Oramom, sirom Simonom Rattlom či Giovannim Antoninim. Pražský filharmonický zbor pravidelne vystupuje na festivaloch Pražská jar, Dvořákova Praha, Smetanova Litomyšl alebo ako rezidenčný zbor na Bregenzer Festspiele. Venuje sa aj vzdelávaniu – usporadúva koncerty pre deti a rozvíja Akadémiu PFS na poctu Soni Červenej. Mnoho nahrávok pre Pentatone, Decca, Sony či Supraphon bolo ocenených. Tou poslednou je album *Village Stories*, ktorý získal v máji 2024 ocenenie Choc de Classica. Očakávanú nahrávku Honeggerovej *Jany z Arku na hranici* s Českou filharmóniou, s herečkou Audrey Bonnet a hviezdnyimi sólistami vydá nezávislý label Animal Music v na začiatku roka 2026.

Lukáš Vasilek

Lukáš Vasilek je hlavným zbormajstom a umeleckým vedúcim Pražského filharmonického zboru už osemnástu sezónu. Svoj cit pre zborovú hudbu uplatňuje pri štúdiu repertoáru a cappella, ale aj vo veľkých kantátových a oratoriálnych dielach. Spolupracuje s významnými českými a zahraničnými orchestrami a dirigentmi. S Pražským filharmonickým zborom zaujal predovšetkým vynikajúcim naštudovaním rozsiahlej tvorby Mahlera, Dvořáka a Janáčka. Medzi vrcholy zborových koncertov patrí *Vojnové rekviem* Benjamina Brittena, *Stabat Mater* Francisa Poulenca či *Jana z Arku na hranici* Arthura Honeggera. Vyštudoval dirigovanie na AMU v Prahe a hudobnú vedu na Karlovej univerzite. Svoju pôvodnú špecializáciu na orchestrálne dirigovanie využíva predovšetkým pri koncertoch zborového cyklu, kde úzko spolupracuje s orchestrom PKF – Prague Philharmonia. Okrem vedenia Pražského filharmonického zboru sa venuje aj vokálnemu súboru Martinů Voices, ktorý založil roku 2010. S týmto telesom získal nedávno prestížnu hudobnú cenu Anděl v kategórii Klasika za album Britten.

Josef Špaček

Huslista **Josef Špaček** si svojou hrou podmaňuje publikum na celom svete, patrí medzi najvýraznejšie a najuznávanejšie talenty svojej generácie. Jeho hra

vyniká technickou istotou, virtuozitou, osobitým výrazom a širokým rozsahom zvukovej farebnosti. Profiluje sa ako virtuóz s obsiahlym záberom štýlov a repertoáru, na ktorom demonštruje svoju „prekvapujúcu artikuláciu a autenticnosť“ (The Scotsman), alebo „bujnosť a pikantnosť tónu“ (The Telegraph).

Vystupuje s významnými orchestrami. Minulý rok úspešne debutoval s Chicagským symfonickým orchestrom a Jakubom Hrušom. („*V Andante Špaček predniesol pôvabnú hlavnú tému s očarujúcou nehou a sladkosťou tónu, ktorá pripomenula Suka, jeho slávneho predchodcu*“), s Atlantským symfonickým orchestrom a Nathaliou Stutzmann, Holandským rozhlasovým orchestrom a Tomášom Netopilom. Bol rezidenčným umelcom haagského Residentie Orchestra s Anjou Bihlmaier a Junom Märklom. Vrátil sa tiež na prestížne pódia festivalu vo Verbier, kde interpretoval Barberov husľový koncert.

Rovnakú pozornosť ako sólovej hre venuje Josef Špaček aj komornej hudbe, je pravidelným hosťom festivalov a koncertných pódii v Európe, Amerike a Ázii. S čelistom Timotheosom Gavriilidisom-Petrinom a klaviristom Georgeom Xiaoyuanom Fu tvorí medzinárodné Trio Zimbalist. Je spoluzakladateľom a umeleckým vedúcim Troja Festivalu – každoročnej päťdňovej série komorných koncertov na magických miestach v pražskej Tróji.

V roku 2023 vydal Supraphon jeho nahrávku Koncertu pre husle, klavír a orchester, Husľovú sonátu č. 3 a Päť krátkych kusov Bohuslava Martinů s klaviristom Miroslavom Sekerom a Symfonickým orchestrom Českého rozhlasu pod taktovkou Petra Popelku, ktorú mimoriadne ocenil BBC Music Magazine. Predtým vo vydavateľstve Supraphon vydal album Paths s violončelistom Tomášom Jamníkom, vysoko hodnotenú nahrávku husľových koncertov Dvořáka a Janáčka, spojenú so Sukovou Fantáziou, ktorú zaznamenal s Českou filharmóniou pod vedením Jiřího Bělohlávka, a recitálový album so skladbami pre husle a klavír B. Smetanu, L. Janáčka a S. Prokofieva s klaviristom Miroslavom Sekerom.

Josef Špaček študoval pod vedením renomovaných pedagógov Idy Kavafian a Jaimeho Laredu na Curtisovom hudobnom inštitúte vo Philadelphii a tiež u Itzhaka Perlmana

na newyorskej Juilliard School. Štúdium na Pražskom konzervatóriu absolvoval pod vedením Jaroslava Foltýna.

Josef Špaček hrá na husliach LeBrun; Bouthillard Guarneri del Gesù z roku cca 1732, ktoré mu prepožičala spoločnosť Ingles & Hayday.

Simon Callow

Prvou „rolou“ **Simona Callowa** v divadle bola práca v pokladni Kráľovského národného divadla. Získal ju na základe obdivného listu, ktorý napísal slávnemu hercovi Laurenceovi Olivierovi. Sledujúc divadelné skúšky si neskôr uvedomil, že sa chce venovať herectvu. Debutoval roku 1973 v edinburskej Assembly Hall a postupne vystúpil vo viacerých britských divadlách.

Významnejšieho uznania kritiky sa Callow dočkal až vďaka úlohe Mozarta v pôvodnej inscenácii hry Petra Shaffera *Amadeus* v Kráľovskom národnom divadle roku 1979. Vďaka nej sa dostal aj k svojej prvej filmovej úlohe, ktorou sa stal Schikaneder v Oscarmi ovenčenej filmovej adaptácii tejto hry v réžii Miloša Formana (1984). Stvárnil tiež obľúbenú postavu Garetha vo filmovom hite *Štyri svadby a jeden pohreb* (1994).

Callow nikdy netrpel nedostatkom energie a záujmov, a tak sa zároveň venuje aj dráhe režiséra a spisovateľa. Jeho prvá kniha *Being An Actor* (1984), napísaná z podnetu legendárnej agentky Peggy Ramsayovej, ponúka kritiku divadla, ktorému vládne režisér, a obsahuje aj autobiografické pasáže. V roku 1988 Callow režíroval na West Ende premiéru hry Willyho Russella *Shirley Valentine* s Pauline Collinsovou v titulnej role. V roku 1992 režíroval hru Sharmana MacDonalda *Shades* a muzikál *My Fair Lady* s kostýmami Jaspéra Conrana. V roku 1995 vytvoril

scénickú adaptáciu klasického francúzskeho filmu *Deti raja* pre Royal Shakespeare Company.

Callowov celoživotný zápal pre klasickú hudbu ho priviedol k réžii operných inscenácií a účinkovaniu s rôznymi orchestrami po celom svete, ako aj k natáčaniu dokumentárnych filmov a literárnej tvorbe, v ktorej sa venuje hudobným skladateľom a ich odkazu.

Jednou z Callowových najznámejších kníh je *Love is Where it Falls*. Ide o prenikavú analýzu jeho jedenástročného vzťahu s Peggy Ramsayovou. Vytvoril tiež množstvo textov o Charlesovi Dickensovi, ktorého niekoľkokrát herecky stvárnil: v monodráme *The Mystery of Charles Dickens* Petra Ackroyda, vo filme *Rozprávka môjho života* a niekoľkokrát v televízii, vrátane filmu *An Audience with Charles Dickens* (BBC, 1996), a v jednej epizóde seriálu *Doctor Who* z roku 2005. Do tohto seriálu sa vrátil ešte v záverečnom diele sezóny 2011, keď sa opäť ujal postavy Charlesa Dickensa.

Medzi Callowove najnovšie herecké počiny patrí postava grófa Fosca, zlosyna z románu Wilkieho Collinsa *Žena v bielom*, a to ako vo filme, tak aj na javisku, rola Pozza v Beckettovej hre *Čakanie na Godota* po boku Sira Iana McKellena, Sira Patricka Stewarta a Ronalda Pickupa a postava psychiatra v inscenácii hry Petra Shaffera *Equus* v Chichester Festival Theatre. Začiatkom tohto roku sa objavil v divadelnej hre Matthewa Hurga *The Man Jesus* v Lyric Theatre v Belfaste.

K jeho rozsiahlej práci v dabingu patrí okrem iného aj úloha Wolfganga vo filme *Shoobox Zoo*. Nahral aj audioknihu prekladu Vergiliovej *Eneidy* z roku 2006.

Callow je autorom uznávaných biografii Charlesa Laughtona a Orsona Wellesa. Na knihu *Being an Actor* nadviazal knihou *Shooting the Actor*, v ktorej sa zaoberá témou filmového herectva. Jeho novinárska autobiografia *My Life in Pieces* zahŕňa výber z jeho s obľubou čítaných novinových článkov a memoárov. Napísal tiež niekoľko krátkych kníh: *Shakespeare on Love*, *Oscar Wilde and His Circle*, *Dickens' Christmas* a *The Night of the Hunter*. Jeho najnovšou publikáciou je vysoko oceňovaný Dickensov životopis z roku 2012. V roku 2013 účinkoval v Royal Opera House vo svojom prvom autorskom titule pre divadlo nazvanom *Inside Wagner's Head*.

Lucy Crowe

Lucy Crowe je považovaná za jednu z najvšestrannejších a najúspešnejších speváčok svojej generácie, v roku 2023 jej bolo udelené vyznamenanie OBE pri príležitosti kráľových narodenín. Jej repertoár siaha od Purcella, Händla a Mozarta až po Donizettiho Adinu, Verdiho Gildu a Janáčkovu Bystroušku. Hostuje v operných domoch po celom svete vrátane Kráľovskej opery v Covent Garden, festivalu Glyndebourne, Anglickej národnej opery, Teatro Real Madrid, Deutsche Oper Berlin, Bayerische Staatsoper v Mníchove a Metropolitnej opery v New Yorku. K jej ostatným javiskovým úspechom patrí Musetta v Pucciniho *Bohème* a Poppea v Händelovej *Agrippine* v Kráľovskej opere, Zuzanka v Mozartovej *Figarovej svadbe* v Metropolitnej opere a Pamina v *Čarovnej flaute* v barcelonskom Gran Teatre del Liceu. Recitály uviedla v amsterdamskom Concertgebouw, newyorskej Carnegie Hall, na festivaloch v Aldeburghu, Edinburghu, Mostly Mozart Festival a v Salzburgu. Je pravidelným hosťom na festivaloch BBC Proms a vo Wigmore Hall, kde v sezóne 2024/2025 vystúpila spolu šesťkrát.

Kyle van Schoonhoven

Americký tenorista **Kyle van Schoonhoven**, víťaz Veľkého finále, ktoré usporiadala Metropolitná opera, je vychádzajúcou wagnerovskou hviezdou. Denník New

York Times ocenil jeho „oslnivý silný hlas s vyrovnaným lesklým zvukom“. Do jeho repertoáru patrí Alfredo v opere *La traviata*, Hoffmann v *Hoffmannových poviedkach*, Lysander v *Sne noci svätojánskej*, Oronto v *Alcine*, Tamino v *Čarovnej flaute*, Lohengrin a Walther v *Tannhäuserovi*, Laca v *Její pastorkyni* či Don José v *Carmen*. Okrem opakovaných vystúpení v Metropolitnej opere účinkuje na javiskách Lyrickej opery v Chicagu, Opery v Rouene či opery v San Franciscu. V ostatnej sezóne spieval s Českou filharmóniou v Honeggerovom oratóriu *Jana z Arku na hranici* a v rámci vystúpení s Fort Worth Symphony sa ujal úlohy Erika v *Bludnom Holandanovi*. Opätovne vystúpil v Carnegie Hall, kde s Pražským filharmonickým zborom spieval v Janáčkovom *Otčenáši*. Je držiteľom ceny Georgea Londona z roku 2019, Nicolai Gedda Memorial Award a roku 2016 patril k finalistom speváckej súťaže Jensen Foundation.

Derek Welton

© Eduardus Lee

Austrálsky basbarytonista **Derek Welton** je uznávaný ako jeden z popredných talentov svojej generácie. Zameriava sa na repertoár siahajúci od Bacha a Händela až po súčasnú hudbu. Pravidelne hostuje na pódioch hudobných inštitúcií ako Wiener Staatsoper, Bayreuther Festspiele, Bayerische Staatsoper, Deutsche Oper Berlin, Semperoper Dresden, Opéra national de Paris či Teatro Real Madrid. Stelesňuje postavy: Wotan (*Niebelungov prsteň*), Amfortas a Klingsor (*Parsifal*), Orestés (*Elektra*), Modrofúz (*Hrad kniežata Modrofúza*), Pizarro (*Fidelio*), Revírnik (*Príhody líšky Bystroušky*), Barón Prus (*Vec Makropulos*) a Figaro (*Figarova svadba*). Welton vystupuje s orchestrami ako London Symphony Orchestra, London Philharmonic Orchestra, Orchestra of the Age of Enlightenment, Academy of Ancient Music, Hallé

Orchestra, Česká filharmónia, Rotterdamská filharmónia a Berlínska filharmónia. V jeho koncertnom repertoári figurujú okrem iných i Bachove *Matúšove* a *Jánove pašie* a *Omša h mol*, Händelov *Mesiáš*, Haydnovo *Stvorenie* a Beethovenova *Deviata symfónia*.

Jan Martiník

Jan Martiník je už takmer desaťročie sólistom berlínskej Staatsoper Unter den Linden. Tu ho môžu poslucháči počuť v operách Pucciniho, Janáčka, Bizeta, Mozarta i Wagnera. Spolupracuje aj s berlínskou Komickou operou, Národným divadlom v Prahe, viedenskou Volksoper a ďalšími scénami. Pravidelne hostuje s poprednými svetovými orchestrami, medzi ktoré patrí napríklad Česká filharmónia, Bamberskí symfonici, BBC Symphony Orchestra, London Symphony Orchestra, Pittsburgh Symphony Orchestra, Staatskapelle Dresden a ďalšie. Je častým spolupracovníkom najvýznamnejších svetových dirigentov ako Daniel Barenboim, Semjon Byčkov, Manfred Honeck, Michael Sanderling, Jakub Hrůša, Zubin Mehta, Simon Rattle, John Eliot Gardiner a iní. Vysoké medzinárodné uznanie si vyslúžili jeho nahrávky Schubertovej *Zimnej cesty*, Dvořákových *Biblických piesní* a Janáčkovej opery *Príhody líšky Bystroušky* pod taktovkou Sira Simona Rattla. Jan Martiník počas svojej kariéry získal niekoľko významných ocenení, medzi nimi prestížne ocenenie BBC Cardiff Singer of the World Song.

Hrdý partner Slovenskej filharmónie

NÁRODNÁ
BANKA
SLOVENSKA
EUROSÝSTÉM

Partneri a mediálni partneri

BRATISLAVA

AUTO | *Prestige*

• RÁDIO DEVÍN

• **tasr** •

TA3

SITA
SLOVENSKÁ TLAČOVÁ AGENTúra
SLOVAK NEWS AGENCY

SME

||: Hudobný
život

in.ba

Forbes

slovenka

OPERA
SLOVAKIA

OPERA+
www.operaplus.cz

MoA kultúra

Klasika
Plus.cz

bigmedia
PREMIUM OUTDOOR

**MUSIC
PRESS**

viva rádio

JCDecaux

PREDAJ VSTUPENIEK

v pokladnici Slovenskej filharmónie/budova Reduty

pondelok – piatok 12.00 – 18.00

a hodinu pred každým koncertom

telefón: +421 2 20 475 293 | **e-mail:** vstupenky.bhs@filharmonia.sk

predaj vstupeniek on-line: www.filharmonia.sk

Zmena programu a účinkujúcich vyhradená

Autorka výtvarného diela na obálke: akad. maliarka Ivica Krošláková

Vydala: Slovenská filharmónia

Zostavil: Kristína Gotthardtová, Juraj Bubnáš a Manažment BHS
Slovenská filharmónia je štátna príspevková organizácia MK SR.

